

Kavramsalcılık ve Algısal Deneyimlerin Gerekçendirici Rolü

[Conceptualism and the Justificatory Role of Perceptual Experiences]

Pakize ARIKAN SANDIKCIOĞLU *

İzmir Katip Çelebi University

Received: 09.06.2020 / Accepted: 29.06.2020

DOI:

Research Article

Abstract: In *Mind and World* written in 1996, McDowell claims that traditional foundationalism and coherentism are unable to explain the relation between perception and perceptual beliefs and rejects all approaches that consider perceptual content as non-conceptual. According to McDowell, perceptual experiences are not only the causes of empirical beliefs but are also their rational ground. This is why, he claims that the relation between perception and belief can only be explained if the content of perception is conceptual. For him, claiming otherwise will lead to the Myth of the Given or to an unacceptable form of coherentism. The conceptuality of perceptual content can both account for the constraint perceptions have over perceptual beliefs and their reason constituting role. According to McDowell, perception and the perceptual belief that is based on that perception have the same conceptual content. However, McDowell also claims that perception is not doxastic and that in perception the subject does not accept the content in question but rather remains neutral towards it. Therefore, perception, contrary to belief and judgment, is a passive mental state. In this paper, it will be claimed that McDowell's criticism of traditional foundationalism is also applicable to his own conceptualist position. It will further be argued that non-conceptualism, that claims that perceptual content is non-conceptual, can face McDowell's criticism and provide an alternative to it.

Keywords: perception, perceptual content, perceptual belief, conceptual, conceptualism, justification

Öz: McDowell, 1996 yılında kaleme aldığı *Mind and World* kitabında, bağdaşıcılığın ve geleneksel temelciliğin algı ile algısal inançlarımız arasındaki ilişkiyi açıklayamadığını iddia ederek algısal içeriğin kavramsal olmadığını öne süren tüm görüşlere karşı çıkar. McDowell'a göre algısal deneyimler deneysel inançların yalnızca

* **Author Info:** Assist. Prof. – İzmir Katip Çelebi University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Philosophy, Çiğli-İzmir, TURKEY.

E-mail: pakizearikan@yahoo.com / Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-9781-075X>

nedeni değil, onların rasyonel dayanağıdır. Bu nedenle ona göre algı ve inanç arasındaki ilişki ancak algısal içeriğin kavramsal olması ile açıklanabilir. Bunun aksini iddia etmek ya Verili Olan Mitine ya da kabul edilemez bir bağdaşımcılığa yol açar. Algısal içeriğin kavramsal oluşu hem algının deneysel inançlarımızın içeriğini belirlemesine hem de onlara gerekçe teşkil etmesine olanak sunar. Ona göre algı ve bu algının gerekçelendirdiği algısal inanç aynı kavramsal içeriğe sahip zihinsel durumlardır. Bununla birlikte, McDowell algının inançsal olmadığını, algılama durumunda algısal içeriğin özne tarafından kabulünün söz konusu olmadığını da iddia eder. Bu bağlamda algılar, inanç ve yargıların aksine pasif durumlardır. Bu çalışmada, McDowell'in özellikle geleneksel temelciliğe karşı sunmuş olduğu eleştirinin kendi pozisyonu için de geçerli olduğu iddia edilecektir. Buna ek olarak kavram-dışı olarak adlandırabileceğimiz ve algısal içeriğin kavramsal olmadığını iddia eden yaklaşımların McDowell'in eleştirilerini karşılayabileceği ve kavramsalcılığa alternatif bir görüş teşkil edebileceği gösterilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: algı, algısal içerik, algısal inanç, kavramsal, kavramsalcılık, gerekçelendirme.

1. Giriş: Algısal Deneyimler ve Algısal İnançlar

Sahip olduğumuz algısal inançlar ve bu algısal inançların kaynağı olarak nitelendirilen algısal durumlar arasındaki ilişkinin mahiyeti epistemolojinin en zor sorunlarından biridir. Şüphesiz gökyüzünün mavi olduğuna dair inanç ile gökyüzünün mavi olduğu algısı arasında oldukça sıkı bir bağ vardır. Gökyüzünün mavi olduğuna inanırız *çünkü* gökyüzünün mavi olduğunu deneyimleriz. Söz konusu bu bağın doğasına ilişkin iki temel yaklaşım mevcuttur. Bunlardan ilki algısal durumlara rasyonel yani gerekçelendirici bir işlev atfeden temelci yaklaşım, diğeri ise algısal durumlara yalnızca nedensel bir işlev atfeden ve daha çok bağdaşımcı kuramlara atfedilen yaklaşımdır. Geleneksel temelciliğin iddialarına bakıldığında zaman, algısal inançların temel inançlar olarak nitelendirildiği ve gerekçelendirmelerini farklı inançlardan değil de doğrudan algı durumlarından aldığı ileri sürüldüğü görülür. Öte yandan, bağdaşımcılık, inançların gerekçelendirilmesini inanç sistemindeki inançlar arasındaki içsel ilişkilerle açıklar. Bu yaklaşıma göre bir inanç ancak başka inançlar tarafından gerekçelendirilebilir.

Bu tartışmaya paralel olarak seyreden ve algının epistemolojisi bakımından büyük önem arz eden diğeri bir tartışma ise algısal durumların içeriklerinin kavramsal olup olmadığı üzerinedir. Kavram-dışı (*non-conceptualist*) olarak Türkçeye çevirebileceğimiz bu görüşe göre algısal içerik kavramsal değildir, dolayısıyla algısal deneyim kavramsal kapasitelere sahip olmayı zorunlu kılmaz. Bu görüşün karşısında yer alan ve John McDowell'in (1996) öncülüğünü yaptığı kavramsalcı görüşe göre ise algısal içerik tümüyle kavramsaldir, bu nedenle algı deneyimine sahip olmak için bir takım kavramsal kapasitelere sahip olmak gereklidir. Algısal içerikle ilgili bu ayırmadan yola çıkarak iki tür kavram-dışıclıktan söz etmek mümkündür: temelci bir yaklaşımı muhafaza ederek kavramsal olmayan algısal içeriğin yine de algısal inançları gerekçelendirebileceğinin kabul edildiği kavram-dışı bir temelcilik ve kavramsal olmayan algısal içeriğin algısal inançlar üzerindeki gerekçelendirici rolünün inkâr

edilerek algıya tamamıyla nedensel bir rol biçildiği kavram-dışı bir bağdaşımcılık (Tang,2000: 102). *Mind and World* [Zihin ve Dünya] isimli eserinde McDowell, sözünü ettiğimiz bu iki tür kavram-dışı olmanın da savunulamaz olduğunu ve algı ile inanç arasındaki ilişkiyi açıklamada başarısız olduğunu ifade eder. McDowell'a göre söz konusu görüşlerin yol açtığı çıkmazlardan kurtulmanın tek yolu ise algı deneyimlerine kavramsal bir içerik atfetmek, yani kavramsalcılığı kabul etmektir. Algısal deneyimlerin kavramsal içeriğe sahip olduğunu iddia etmek, hem bu deneyimlerin inanç üzerinde rasyonel bir kısıtlama teşkil edebilmesine hem de diğer inançlarla rasyonel ilişkiler içerisinde bulunabilmesine imkân sunarak geleneksel temelcilik ve bağdaşımcılık arasında bir orta yol sağlamaktadır. Bununla beraber, McDowell kavramsal içeriğe sahip olmanın zorunlu olarak doksastik (inançsal) olmayı gerektirmediğini ve algı deneyimlerinin birer inanç olmadığını da vurgular. McDowell'a göre şeylerin şöyle veya böyle olduğunu algılamak, şeylerin şöyle veya böyle olduğunu kabul etmek anlamına gelmemektedir. İnanç durumunda özne söz konusu inancın içeriğini kabul ederken algı durumunda özne aynı içeriğe bir anlamda yalnızca maruz kalmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, algı deneyimlerinin epistemolojik statüsünü anlamak adına McDowell'ın algısal içerik anlayışının bir değerlendirmesini sunmaktır. Çalışmanın temel iddiası, McDowell'ın kavramsal olmasına rağmen inançsal olmayan algısal içerik anlayışının, algının gerekçendirici rolünü açıklamada rakip kuramlardan daha makul bir seçenek ortaya koyamadığıdır. İlk bakışta, bağdaşımcılığa ve temelciliğe atfedilen sorunlardan muaf gibi görünse de inançsal olmayan algı durumlarının algısal inançları nasıl gerekçelendirdiğine dair kabul edilebilir bir açıklamanın sunulmadığı ve McDowell'ın görüşünün Verili Olan Mitinin bir türevi olduğu öne sürülecektir. Daha sonra kısaca, kavram-dışı görüşlerin McDowell'ın kendilerine yönlendirdiği eleştirilere bağlı olarak önerisinde bulunulacaktır.

2. McDowell'ın Epistemolojik Motivasyonu

Mind and World kitabının giriş bölümünde McDowell zihin ve dünya arasında normatif bir ilişki olduğunu söyler (1996: xii). Buna göre dünya bize neye inanıp inanmamamız gerektiğini söylemekte ve onun hakkındaki düşünce, inanç ve yargılarımızın içeriğini belirlemektedir. Eğer deneysel inançlarımız dış dünya hakkında ise dış dünyanın inançlarımızın içeriği üzerinde bir kısıtlaması olması gerektiği aşikârdır. Dünya ve düşünce arasındaki ilişkinin normatifliği, dünya ve düşünce arasında yalnızca nedensel değil aynı zamanda rasyonel bir ilişki olduğu anlamına gelmektedir. Bu ilişkinin sağlanmasına aracılık eden şey, McDowell'a göre duyu deneyimlerimizdir. Dolayısıyla McDowell temelci düşünürler gibi duyu deneyimlerinin gerekçendirici, daha da önemlisi deneysel içeriği belirleyici bir işlevi olduğunu, diğer bir deyişle deneysel inançlarımıza rasyonel dayanak ve kısıtlama teşkil ettiğini kabul etmektedir. McDowell'a göre bir insanın algısal bir inanca sahip olmasının nedeni deneyiminin dünyayı veya şeyleri ona inandığı şekilde göstermesidir (2009: 127). Ona göre algının deneysel inançları rasyonel olarak sınırlayan ve içeriklerini belirleyen bir unsur olması gerektiği fikri, ister istemez algıyı kavramsal olanın dışında bir yere konumlandırma

eğilimi doğurur. Öyle ki algının kendisi kavramsal değildir ancak kavramsal olan inancı gerekçelendirir ve içeriğini belirler. Bu yaklaşım, Wilfrid Sellars'ın (1956) "Verili Olan Miti" (*the Myth of the Given*) olarak adlandırdığı ve McDowell'a göre epistemolojinin kabul edilemez iki uç görüşünden biri olan geleneksel temelci yaklaşımdır. Sellars ve McDowell'a göre algısal deneyimleri kavramsal alanın dışına iterek onlara gerekçelendirici bir rol atfetmek, gerekçelendirme sürecini rasyonel alanın dışına taşımaktadır. Oysa bu anlayışın gerektirdiği "algısal deneyim" tanımı rasyonellik atfedemeyeceğimiz yalın gerçekliklere (*brute facts*) veya ham hislere (*raw feels*) gönderme yapmaktadır. Verili Olan Miti, algısal deneyimlerin herhangi bir inançla çıkarımsal veya gerekçelendirici bir ilişki içerisine girecek kavramsal içerikten yoksun olmalarına rağmen bu işlevi yerine getirdiklerini iddia etmektir. McDowell'a göre gerekçelendirici ilişkileri kavramsal alanın dışına doğru genişletmeye çalışmak, duyu deneyimlerinin inanç ile ilişkisini açıklamakta başarılı değildir. Rasyonel kapasitelerin iş başında olduğu bilgi, inanç veya yargı oluşturmak için bize verili olan bir şeyin, kendisinin bu rasyonel kapasitelerden yoksun olması McDowell'a göre açıkça tutarsızdır (2009: 256).

McDowell'a göre epistemolojide kabul edilemez diğer uç Davidson'un bağdaşımçı yaklaşımıdır. Donald Davidson, algı veya duyu deneyimlerinin hiçbir epistemik rolü olmadığını dile getirerek onlara inançların oluşumunda yalnızca nedensel bir işlev atfeder. Buna göre algı veya duyu deneyimlerimiz inançlarımızın ancak nedensel kaynağı olabilirler, onları gerekçelendirmezler. Zira algı bir inancı gerekçelendirebilecek bilişsel veya kavramsal içerikten yoksundur. Bir inanç ancak başka bir inanç tarafından gerekçelendirilebilir (Davidson, 1986: 310).

McDowell için bu iki görüş her ne kadar kabul edilemez olsa da her iki görüşün de barındırdığı birtakım doğru iddialar vardır. McDowell, öncelikle duyu deneyimlerinin gerekçelendirici bir rolü olduğu konusunda temelci görüş ile kavramsal içerikten yoksun bir zihin durumunun gerekçelendirici bir role sahip olamayacağı konusunda ise Davidson ile hem fikirdir. Öte yandan McDowell'a göre bağdaşımçı görüş gerekçelendirmenin yalnızca inançlar arası bir ilişki olduğunu iddia ederek bir anlamda inançlarımız ve dış dünya arasındaki bağlantıyı koparır.¹ Deneysel inançlarımıza rasyonel olarak temas etmeyen dış dünya, inançlarımızın içeriğinin belirlenmesinde artık hiçbir epistemik role sahip değildir. McDowell'a göre bu kabul edilemez bir iddiadır, zira inançlarımızın dış dünya hakkında olduğu, yani deneysel içeriğe sahip olduğu gerçeği, algı ve inanç arasında rasyonel bir ilişki bulunmasını zorunlu kılar. Böylesi bir ilişkinin reddedildiği durumda inanç veya düşüncenin dış dünyanın ne şekilde olduğuna bağlı olarak doğru veya yanlış olabilmesinden söz edilemez. Oysa deneysel düşüncenin "deneyimin yargıçlığına" (*tribunal of experience*) ihtiyacı vardır (McDowell, 1999: 4). McDowell, bağdaşımçılığın ve geleneksel temelciliğin bu çıkmazından ancak algısal içeriğe kavramsallık atfederek kurtulabileceğimizi söyler. Ona göre duyu veya algı deneyimleri gerekçelendirme işlevini yerine getirebilmektedir çünkü diğer inançlarla rasyonel ilişki içerisine

¹ Bu argüman epistemolojide "yalıtlıklık argümanı" olarak bilinir. Bkz. Olsson, 2017.

girmelerini sağlayan kavramsal içeriğe sahiptirler. McDowell'a göre "deneyimler dünyanın duyularımız üzerinde yaptığı izlenimler, duyusallığın ürünleridirler fakat bu izlenimlerin kendileri zaten kavramsal içeriğe sahiptirler" (1996: 46).

3. McDowell'ın Kavramsalcılığının Temel İddiaları

McDowell'ın bağdaşımcılık ve temelcilik eleştirisi, kavramsalcı görüşünün en önemli kaynağının epistemolojik bir problem olarak değerlendirilen algı-inanç ilişkisi olduğunu göstermektedir. McDowell'a göre bu ilişkiye verilebilecek en makul açıklama algısal içeriğin kavramsal olduğunu kabul etmeyi gerektirir. Bu nedenle kavramsalcılığın çözmeyi hedeflediği epistemolojik sorunu tam olarak çözemediği gösterilebilirse bu pozisyon en temel motivasyonunu kaybedecektir. Kavramsalcılığın algı-inanç ilişkisini makul bir biçimde açıklayıp açıklamadığını görmek için kavramsalcılığın temel iddialarına daha ayrıntılı bir biçimde bakmak faydalı olacaktır.

Kavramsalcılık temel olarak algısal içeriğin bütünüyle kavramsal olduğu ve kavramsal kapasitelere sahip olunmadan algısal deneyimin gerçekleşmeyeceği iddiasıdır. Bu nedendir ki McDowell, kavramsal kapasitelerden yoksun varlıkların objektif bir dünya deneyimine sahip olamayacağını dile getirir (1996: 114). McDowell'ın kavramsalcılığı irdelendiğinde birbirleri ile sıkı sıkıya bağlı iki temel iddia göze çarpar. McDowell ilk olarak algı ile inanç arasındaki rasyonel geçişi sağlama almak adına, algısal içeriği meydana getiren kavramsal kapasiteler ile, inanç ve yargılarda aktif olan kavramsal kapasitelerin aynı olduğunu iddia eder. Ona göre:

Eğer deneyimde işbaşında olan kapasiteler yalnızca deneyimde veya algısal işlemlerde ortaya çıksaydı, bunların kavramsal olduğunu varsayamazdık. Aktif düşüncede, yani kendiliğindenlik fikrine uygun olan yollarda uygulanmasalardı, kavramsal kapasiteler olarak tanınmazlardı. (1996: 11)

Bu durumda, eğer algıya kavramsal içerik atfetmek algı-inanç ilişkisini açıklamada kavram-dışı görüşlere bir üstünlük sağlayacaksa şüphesiz algısal içeriğin kendine has kapasitelerle gerçekleşmediğini kabul etmek durumundayız. Algısal deneyime kendine has kapasiteler atfetmek bizi ancak Verili Olan Mitinin farklı bir versiyonuna götürür (McDowell, 1996: 13). Bu nedenle McDowell, algısal deneyimlerde kullanılan kavramsal kapasitelerin aktif yargılarda bulunurken kullanılan kavramsal kapasitelerden hiçbir şekilde ayrı tutulamayacağına özellikle vurgu yapar. Bununla beraber McDowell'a göre algısal bir inanç ile ona zemin teşkil eden algısal deneyim içerik bakımından aynıdır. Diğer bir deyişle şeylerin şöyle veya böyle olduğunu algılamak ile şeylerin şöyle veya böyle olduğu yargısında bulunmak aynı kavramsal içeriklere sahip durumlardır. Örneğin; gökyüzünün mavi olduğu inancı ile gökyüzünün mavi olduğu deneyimi aynı kavramsal kapasiteleri içeren aynı içeriklere sahiptirler. Öyleyse algısal deneyim, aynı içeriğe sahip bir inanca veya yargıya sahip olduğumuzda kullanacağımız kavramsal kapasitelerin gerçekleşmesi durumudur (McDowell, 2009: 132). Algısal deneyimin sahip olduğu içerik "mukabil yargının- bir insanın aynı kavramsal kapasiteleri aynı biraradalıkla uyguladığı yargının- kavramsal

içeriğidir” (McDowell, 1999: 9-10). Bu da bir bakıma, algısal içeriğin tıpkı yargı ve inanç içeriği gibi önermesel olduğu anlamına gelmektedir.

McDowell ikinci olarak kavramsal olmanın rasyonel ilişkiye girmek için yeterli olduğunu ve algısal durumların birer inanç olmadıklarını iddia eder. Kavramsal içeriğe sahip olmak, algının inançlar ile rasyonel ilişkilere girmesi, diğer bir deyişle onları gerekçelendirebilmesi için yeterlidir. Öznenin söz konusu kavramsal içeriği kabul etmesine veya olumlu yargıda bulunmasına ihtiyaç yoktur. Diğer bir deyişle, algının kavramsal içeriğe sahip olması onun hiçbir şekilde yargısal veya inançsal olmasını gerektirmemektedir (McDowell, 1996: 24-26). Bununla birlikte McDowell’a göre algı, yargıların aksine pasif bir zihinsel durumdur. Bu nedenle McDowell, algısal deneyimi kavramsal kapasitelerin *aktif* kullanımı olarak değil onların *pasif* gerçekleşmesi olarak tanımlar. Her ne kadar, algı ve yargı veya inanç aynı kavramsal içeriğe sahip olsalar da algı durumunda öznenin söz konusu içeriği aktif bir biçimde kavramsallaştırması söz konusu değildir zira içerik özneye hali hazırda kavramsal olarak sunulmuştur. Benzer bir şekilde, özne bir yargıyı kabul edip etmeme konusunda etkin bir role sahipken algısal içeriği kabul etmemeyi seçmesi söz konusu değildir (McDowell, 1999: 11-12). Gökyüzüne baktığınız zaman, gökyüzünün mavi olduğu yargısını kabul edip etmemek size kalmıştır ancak gökyüzünün mavi olduğu algısına maruz kalıp kalmamayı seçemezsiniz. Algı durumunda öznenin algısının kavramsal içeriğini kabul etmesi söz konusu değildir. Özne algı durumunda içeriğe karşı tarafsız bir duruş sergilemektedir. Hatta algı durumunda, öznenin algısal içeriğe karşı herhangi bir duruşu veya tutumu olmadığını ve inancın aksine algı durumlarının gerçek anlamda birer önermesel tutum dahi olmadığını söylemek mümkündür. Bu nedenle McDowell, algının doksastik olduğu görüşünü reddetmektedir. Bu iddia onu bağdaşıcılığın karşı karşıya kaldığı dış dünyadan kopukluk sorunundan kurtarmaktadır ve deneyimin içeriğinin dış dünya tarafından belirlendiği iddiasını temellendirmektedir.

Öznenin algısal içeriğe karşı epistemik bir tavır sergilemediği iddiasının doğal bir sonucu olarak McDowell, algı ile algısal inanç arasındaki rasyonel ilişkinin çıkarımsal olmadığını da iddia eder. Çıkarım yaparken birtakım öncüllerden hareketle bir sonuca ulaşırsınız ve tabii bu durumda söz konusu öncülleri de kabul etmeniz gerekir. Algısal inancın edinilmesi durumunda ise farklı yapıda bir rasyonel ilişki söz konusudur. Algı ile algısal inanç arasındaki rasyonel geçiş temelde aynı içeriği paylaşımlarına dayanır. Ancak bu durumda algı çıkarım yolu ile algısal inancın edinildiği bir öncül olarak görülmemelidir (McDowell, 2009: 131). Zira burada kabul edilmiş bir öncülden kabul edilmiş bir sonuca değil, kabul edilmemiş bir öncülden (yani öznenin epistemik tutum takınmadığı bir öncülden) kabul edilmiş bir sonuca geçiş söz konusudur (Echeverri, 2013). Algı, algısal bir inancı makul kılarak onun edinilmesini rasyonel olarak temellendirir. Diğer bir deyişle McDowell’a göre algı bir anlamda özneye algısal inancı edinme hakkı verir; “nesnel dünya hakkındaki bir önermeyi kabul etmek için bir davetiye gibidir” (2002: 278). Elbette bu inancı edinip edinmemek, yani algıda sunulan içeriği kabul edip etmemek özneye kalmıştır. Kısaca, dünya özneye algı yolu ile

kavramsal bir içerik sunar, özne ise o kavramsal içeriği kabul ederek algısal inanç edinir.²

4. Kavramsalcılık ve Verili Olan Miti

McDowell'in özellikle "*Avoiding the Myth of the Given*" [Verili Olan Mitinden Kaçınmak] makalesine bakıldığı zaman, algısal içeriğe kavramsallık atfetmesinin temel nedeninin Verili Olan Mitinden kaçınmak olduğu çok açık bir şekilde görülebilir. Ona göre algısal içeriğin hali hazırda kavramsal olduğunu kabul etmek zorundayız, aksi takdirde algının algısal inanca rasyonel bir neden teşkil ettiğini açıklayamayız. McDowell kavramsal içeriğe sahip olmanın algısal inançları temellendirmek için yalnızca gerekli değil aynı zamanda yeterli olduğunu düşünür. Tam da bu nedenle algının inançsallığını diğer bir deyişle öznenin algısal içeriğe karşı epistemik bir tutuma sahip olduğu fikrini reddeder. Bu bağlamda algısal gerekçelendirmeyi bir inancın diğerinin gerekçelendirmesi olarak değil, algı ile özneye sunulan içeriğin öznenin algısal inancını gerekçelendirmesi olarak tasvir eder. Ancak, McDowell'a göre kavramsal olmayan algı ve kavramsal inanç ikiliğinin sağlamayı başaramadığı rasyonel geçişi, kendisinin sunmuş olduğu kavramsal ancak doksastik olmayan algı ve kavramsal olan inanç arasında yaratmış olduğu ikiliğin sağlayıp sağlamadığı tartışmaya açıktır. Olumlu bir epistemik tavrımızın olmadığı bir içerikten algısal inanca geçişin mümkün olamayacağını, daha genel bir ifadeyle McDowell'in kavram-dışı pozisyonlara karşı öne sürdüğü eleştirilerden kendisinin muaf olamayacağını iddia etmek mümkündür.

Bu bağlamda, McDowell'in kavramsalcılığının karşı karşıya kaldığı en önemli eleştirilerden biri, algı ve inanç arasındaki rasyonel ilişkinin yeterli bir biçimde açıklanamadığı yönündedir. Bu iddianın ana dayanağı, kavramsal olmanın inancı rasyonel olarak temellendirmek için yeterli koşul olmadığı fikridir. Elbette bu görüş zorunlu olarak algının rasyonel işlevinden vazgeçmeyi ve algıya yalnızca nedensel bir rol biçen Davidsoncu bir bağdaşımcılığı gerektirmemektedir. Bunun yerine pek çok düşünür algısal deneyimlerin inaçsal olduğunu veya en azından içeriğe karşı bir tutum içerdiğini düşünmektedir. McDowell algı yoluyla sunulan kavramsal bir içeriğin, söz konusu içeriğe karşı herhangi bir olumlu epistemik tutum olmaksızın, algısal inancı temellendirebileceğini söyler. Ancak bazı düşünürlere göre bir inancı gerekçelendirmek için deneyimin inanca yalnızca içerik sağlaması yeterli değildir, deneyim aynı zamanda içeriğe karşı epistemik bir tutum da sağlamalıdır (Tang, 2010:

² McDowell özellikle *Mind and World* kitabında algısal içeriği tıpkı yargı ve inanç içeriği gibi önermesel olarak karakterize eder. Gökyüzünün mavi olduğu inancı ile gökyüzünün mavi olduğu algısı aynı önermesel içeriğe (gökyüzü mavidir) sahiptir. Ancak daha sonra kaleme aldığı "*Avoiding the Myth of the Given*" makalesinde McDowell bu varsayımını reddeder. Bu durumda onun için ne algı inançsaldır ne de içeriği önermeseldir. Buna rağmen algı hala kavramsaldır. Bu revizyon aynı zamanda algı ve algısal inanç arasındaki ilişkinin çıkarımsal olamayacağını desteklemekte ancak bu defa bu ilişkinin mahiyetini daha da bulanıklaştırmaktadır.

110). McDowell'ın kavramsal görüşünün temel eksiği algısal içeriğe karşı takınılan bu tutumdur. Barry Stroud bu noktayı şu şekilde ifade eder;

Bence bir deneyimin içeriği tek başına bir insana bir şeye inanması için bir neden vermez. Bir deneyimin içeriği genellikle bir önerme olarak ifade edilir ve önermeler birer neden değildir ve farklı önermeleri makul kılmaz... Bir önerme diğer bir önermeyi gerektirse de onu gerekçelendirmez, desteklemez, haklı çıkarmaz veya makul kılmaz. Gerekçelendirilmiş olan, haklı çıkartılan veya makul kılınan şey bir insanın belirli bir önermeyi kabul veya reddedişi veya doğruluğuna dair farklı bir tutum takınmasıdır. (2002: 89)

Öyleyse algısal içerik ile bu içerik yoluyla sahip olunan algısal inancın içeriklerinin aynı olması da algıdan algısal inanca rasyonel geçişi daha anlaşılır hale getirmez. Şüphesiz mantıksal açıdan bakıldığında bir önerme kendisini gerektirmektedir. Ancak bir önermenin, içerik olarak önermeye sahip önermesel bir tutumu, inancı veya kabulü gerekçelendirmesi söz konusu değildir. Bir kişinin herhangi bir şeye inanması için ona neden sunan şey deneyiminin içeriği değildir. Daha ziyade “kişinin o içeriği deneyimlemesi, onun farkında olması veya kabul etmesi veya bir şekilde onu ‘almasıdır’” (Stroud, 2002: 89). McDowell'ın kavramsalcılığı en fazla öznenin *neye* inandığını gösterebilir ancak öznenin söz konusu içeriğe *neden* inandığını göstermez. Bu noktayı daha açık hale getirmek adına farklı bir önermesel tutum olan ‘arzu’ durumunu ve aynı kavramsal içeriğe sahip mukabil inancı düşünelim (Echeverri, 2013). Örneğin, ‘hava sıcaktır’ kavramsal içeriğine arzu yoluyla sahip olan (havanın sıcak olmasını arzulayan) ve dolayısıyla bu önermeye karşı olumlu bir epistemik tutumu olmayan bir insan, yalnızca bu içeriğe maruz kalarak havanın sıcak olduğu inancını gerekçelendiremez. Eğer algı söz konusu olduğunda da bu epistemik tutumdan mahrum isek o zaman algı yolu ile de algısal inancımızın gerekçelendirebileceği iddiasının makul olmadığı düşünülebilir. Bu durumda önemli olan yalnızca kavramsal bir içeriğe sahip olmak değil, daha ziyade o içeriğe ne şekilde sahip olduğumuzdur. “Her çeşit zihinsel durumun içeriği vardır, arzuların, niyetlerin... Ancak bunların hiçbiri bir inancın nedeni olamaz” (Heck, 2000: 507). Algının diğer önermesel tutumlarımızın aksine, deneysel inançları gerekçelendirici bir işlevinin olması yalnızca içeriğinin kavramsal olduğu iddiası ile açıklanamaz. Elbette algının inançsal olduğunu veya algılamının bir inanç edinme süreci olduğunu kabul etmek için oldukça kuvvetli argümanlara ihtiyaç vardır. Hatta bu tarz bir görüşün çok yaygın kabul görmediği ve pek çok açıdan eleştirildiği söylenebilir.³ Fakat algıyı tüm olumlu tutumlardan veya kabullerden arındırdığımız durumda, algısal içeriğe kavramsal olma niteliğini atfetmenin hiçbir anlamı ve avantajı olmadığını görmekteyiz. Bu nedenle adına inanç

³ Algının inanç kuramına karşı getirilen en önemli eleştiri, algının inançtan bağımsız olduğu savına dayanır. Buna göre algıladığımız şeye inanmadığımız veya inanmadığımız durumlar vardır. Örneğin, ünlü Müller-Lyer illüzyonunda her ne kadar algıladığımız çizgilerin farklı uzunluklarda olduklarına inanmasak ta onları yine de farklı uzunluklarda algılamaya devam ederiz. Algısal deneyimin inanç olduğu kabul edildiği durumda birbirleri ile çelişen iki inanç sahip olduğumuzu söylemek durumunda kalırız (Crane, 1992: 150-151).

dememek dahi algısal deneyimlerin de epistemik bir tutum içerdiğini söylemeden Verili Olan Mitinden kurtulmanın mümkün olmadığını iddia etmek mümkündür.

Bu bağlamda, McDowell'ın kavramsalcı görüşünün, sahip olduğu epistemolojik kaygıları gidermekten uzak olduğunu söyleyebiliriz. Fakat bu durum, her ne kadar pek çok düşünür tarafından bu şekilde yorumlansa da zorunlu olarak algının kavramsal içeriğe sahip bir inanç edinme olduğu anlamına da gelmemektedir. Bununla birlikte, Verili Olan Mitine maruz kalmanın algının içeriğinin kavramsal olup olmamasından ziyade, ortada algısal içeriğe dair ne çeşit bir tutumun olduğu ile ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedendir ki arzu durumu belirli bir kavramsal içeriğe sahip olsa da söz konusu içeriğe sahip bir inancı gerekçelendirebilecek türden bir tutum değildir. Bu tarz bir iddia 2000 tarihli makalesinde Richard Heck tarafından önerilmektedir. Öncelikle, Heck'e göre, McDowell'ın kavramsalcı olmayan görüşlere karşı sunmuş olduğu epistemolojik argümanlar algısal deneyimleri salt hissi ve öznel durumlar olarak gören ve 'duyu verisi kuramı' olarak bilinen kuramlara yöneliktir (s. 499). Eğer duyu verileri, yalnızca nedensel bağlantılara sahip ham hisler olarak görülür ise McDowell şüphesiz eleştirilerinde haklıdır. Ancak kavramsalcı olmayan görüşlerin pek çoğu, algısal deneyimlerin temsil edici içerikleri (*representational content*) olduğu konusunda hem fikirdir (Evans, 1982; Crane, 1988; Heck, 2000). Buna göre algısal deneyimler ham hisler veya yalın gerçeklikler değil, dünya hakkındadırlar ve dünyayı kavramsal olmayan bir şekilde sunarlar. Bu nedenle kavramsal olmayan algısal içerik nosyonu duyuların Kantçı anlamda kör olmasını zorunlu kılmaz. Hannah'ın ifadesiyle; "fakat tam aksine, anladığım biçimiyle, kavram-dışıcılık *temsil edici içerik* ile (ve bunu üreten ve destekleyen bilişsel süreçlerle) ilgili bir tezdır, duysal veya fenomenal içerik ile ilgili *değil*... Öyleyse, Verili Olan Mitinin kavram-dışıcılık için geçerli olduğunu düşünmek bir illüzyondan başka bir şey değildir" (2015: 40).

Öyleyse algısal deneyimlere kavramsal olmayan temsil edici içerik atfederek ve bir algılama durumunda öznenin söz konusu içeriğe karşı bir tutum veya tavır içerisinde olduğunu ortaya koyarak kavramsalcılığa alternatif bir görüş ortaya atmak mümkündür. Gerekçelendirme içerikli iki tutum arasında gerçekleşen bir ilişkidir (örneğin iki inanç arasında). Buna ek olarak bir zihinsel durumun içeriğinin kavramsal olmayışı zorunlu olarak Verili Olan Mitinin bir formunu teşkil etmez. Bir içeriğe karşı olumlu veya kabul edici bir tutum takınılmış olmasının yeterli olduğu ve gerekçelendirme sürecinin içeriğin kavramsal olup olmadığı hususundan bağımsız olduğu söylenebilir. Nitekim Heck, algısal deneyimlerin birer inanç olmamakla beraber kavramsal olmayan temsil edici içeriğe sahip birer tutum olduğunu ifade eder. Bununla beraber algı; arzu, istek, umut gibi tutumlardan ziyade inançlarla daha çok benzerlik gösterir çünkü hem algı hem de inanç dünyayı belirli bir şekilde sunarlar. Her ikisinin de *asertorik gücü* vardır (2002: 508). Ona göre, algısal deneyimler birer tutumdur çünkü algısal bir duruma sahip olmak belirli bir içeriğe karşı olumlu (*assertive*) veya temsil edici (*presentational*) bir tutuma sahip olmak anlamına gelmektedir (s. 509). Elbette, bu tarz bir yaklaşımın uygun bir gerekçelendirme kuramı ile desteklenmesi şarttır. Heck, algısal deneyimlerinin inançları nasıl gerekçelendirdiği sorununa "inançların gerekçelendirdiği yola çok benzer bir şekilde" yanıtını verir. Bu yanıt açık olmaktan çok

uzaktır. Fakat yine de algısal deneyimi temsil edici bir tutum olarak tanımlamak, her ne kadar yalnız başına bir gerekçelendirme kuramı sunmasa da yine de kavramsalci yaklaşımlardan farklı ve bu yaklaşımların öne sürmüş oldukları problemlere bağışık bir olanak sunmaktadır.

5. Sonuç

Eğer McDowell kavramsalcılığını inançsal bir algı nosyonu üzerine kursa idi, Verili Olan Mitine düşmekten gerçek anlamda kurtulabilir ve algı ile inanç arasındaki ilişkiyi çok daha açık bir şekilde ortaya koyabilirdi. Tabi bu durumda, algının inançsal olduğu iddiasının zorluklarıyla karşı karşıya kalırdı. Öte yandan algının hiçbir inanç benzeri veya farklı türden bir olumlayıcı tutum içermediğini iddia ederek algı ve algısal inanç arasındaki ilişkiyi anlamayı büyük ölçüde zorlaştırdığı söylenebilir. Zira, verili olan kavramsal bir içerikten aynı içeriğe sahip önermesel bir tutum olan inanca geçiş, Verili Olan Mitinin yol açtığı kaygıları yok etmemektedir. Buradan yola çıkarak kavramsalcılığın yanlış olduğu sonucuna ulaşabilir miyiz? Bu iddia bu çalışmanın amacının ötesindedir çünkü algıyı inanç benzeri bir tutum olarak açıklayan bir kavramsalcılık, McDowell'in kavramsalcılığına karşı sunmuş olduğumuz eleştiriye maruz kalmayacaktır. Fakat diğer yandan, kavramsalcılığın bu çalışmada sözü edilmeyen çok sayıda eleştirinin hedefi olduğu da inkâr edilemez.⁴ Ancak yine de kavram-dışıcılığın lehine şunu söyleyebiliriz: geleneksel temelciliğin içine düşmüş olduğu bu çıkmaz McDowell'in düşündüğünün aksine algısal içeriğin kavramsal olmadığı iddiasından kaynaklanmaz. Zira, McDowell algısal içeriğin kavramsal olduğunu kabul etmesine rağmen bu çıkmazdan kendisi de sıyrılamamıştır. Bu çıkmazın üstesinden algısal deneyimin ne türden bir tutum olduğuna ilişkin bir yaklaşım ile gelinebilir. Bu nedenle algısal deneyim ile algısal inanç arasında olduğu düşünülen rasyonel ilişkiyi açıklamanın tek ve en makul yolu algısal içeriğin kavramsal olduğunu iddia etmek değildir.

5. Kaynakça

Bermudez, J. L. (2000). *The Paradox of Self-Consciousness*. Cambridge, MA: The MIT Press.

Davidson, D. (1986). "A Coherence Theory of Truth" Ernest Le Pore (Der.) *Truth and Interpretation* içinde (s. 307-319). Oxford: Basil Blackwell.

Echeverri, S. (2013). "Is Perception a Source of Reasons?" *Theoria*, 79: 22-56. DOI: 10.1111/j.1755-2567.2012.01139.x.

⁴ Kavramsalcılığa karşı getirilen argümanlardan bazıları için bkz. Evans ,1982; Bermudez, 2000; Roskies, 2008.

- Evans, G. (1982). *The Varieties of Reference*. Oxford: Oxford University Press.
- Hannah, R. (2015). *Cognition, Content, and the A Priori: A Study in the Philosophy of Mind and Knowledge*. Oxford: Oxford University Press.
- Heck, R. (2000). "Nonconceptual Content and 'the Space of Reasons'" *The Philosophical Review*, 109 (4): 483-523.
- McDowell, J. (1996). *Mind and World*. Cambridge, Massachusetts, London: Harvard University Press.
- McDowell, J. (1999). "Experiencing the World." Marcus Willaschek (Der.), *Reason and Nature* içinde (s. 3-17). Münster: LIT-Verlag
- McDowell, J. (2002). "Responses." Nicholas H. Smith (Der.), *Reading McDowell on Mind and World* içinde (s. 267-305). London, Newyork: Routledge.
- McDowell, J. (2009). *Having the World in View: Essays on Kant, Hegel and Sellars*. Cambridge, Massachusetts, London: Harvard Univeristy Press.
- Olsson, E. (2017). "Coherentist Theories of Epistemic Justification." E. N. Zalta (Der.) *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2017 Edition) içinde. Alındığı URL: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2017/entries/justep-coherence>.
- Roskies, A. L. (2008). "A New Argument for Nonconceptual Content." *Philosophy and Phenomenological Research*, 76: 633-659.
- Sellars, W. (1956). "Empiricism and the Philosophy of Mind." H. Feigl ve M. Scriven (Der.), *Minnesota Studies in the Philosophy of Science*, (cilt: I) (s. 253-329) Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Stroud, B. (2002). "Sense Experience and the Grounding of Thought" Nicholas H. Smith (Der.), *Reading McDowell on Mind and World* içinde (s. 79-91). London, Newyork: Routledge.
- Tang, R. (2000). "Conceptualism and the New Myth of the Given." *Synthese*, 175: 101-122.

This Page Intentionally Left Blank
